

BUTLLETÍ DE L'ARXIU HISTÒRIC
MUNICIPAL DE CONSTANTÍ
NÚMERO 20 · MAIG - JUNY 2006

El racó de l'arxiu

► *Arxiu Històric
Municipal de
Vila-Seca*

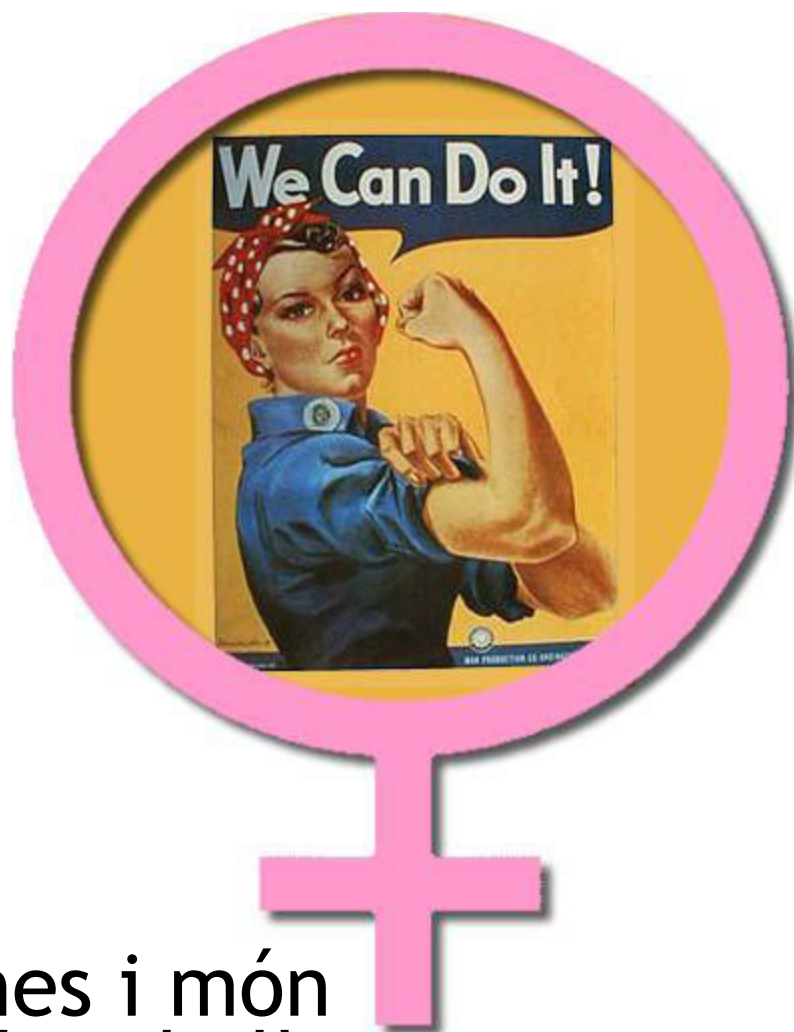
[PÀG. 9-10]

► *referències de
Constantí*

[PÀG. 11]

► *el nou arxiu de
Reus*

[PÀG. 12]

Dones i món
del treball

[PÀGS. 3-8]

DONES I MÓN DEL TREBALL

En aquest número presentem un dossier dedicat al paper social de la dona en l'àmbit del treball. I és que, als mesos de març i abril va tenir lloc al Poliesportiu l'exposició "Dones sindicalistes", fruit de la col·laboració entre l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Constantí, l'Institut Català de les Dones i el Sindicat CGT de Tarragona. L'exposició, coordinada per l'escriptora Antonina Rodrigo, consistia en una sèrie de panells dedicats a 12 dones precursors en la lluita pels drets laborals i socials de les dones. Es tracta de personatges força desconeguts fins al moment però amb un perfil biogràfic més que interessant per la qual cosa hem demanat permís a l'autora per reproduir els seus textos en el nostre butlletí.

Començarem el dossier, per tant, amb la biografia d'Isabel Vila (1843-1896) escrita per Antonina Rodrigo i continuarem amb un article de Dolors Marín sobre la memòria de les dones llibertàries durant la Guerra Civil i el Franquisme. Es tracta d'un article força atípic i gens complaent amb els postulats de la història oficial. Finalment, Patrícia Carles recull la trajectòria del col·lectiu Les Filles de Lilith que ha investigat la trajectòria del Bloc Feminista a Tarragona durant els anys de la transició democràtica.

A continuació, repassem la història de l'Arxiu Històric Municipal de Vila-seca "Sir Esteve Morell Scott" de la mà del seu arxiver, Antoni Ramon Martí Cabré; Josep M. T. Grau comenta alguns documents sobre Constantí localitzats a l'Arxiu Comarcal del

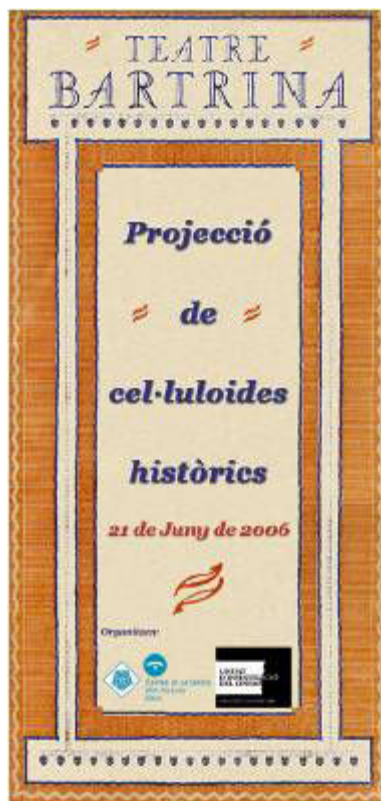
Baix Camp i, finalment, mostrem la maqueta del futur Arxiu Històric de Reus.

D'altra banda, us volem informar que el 21 de juny la Unitat d'Investigació del Cinema de la URV en col·laboració amb l'Ajuntament de Reus reestrenarà al Teatre Bartrina una sèrie de pel·lícules antigues de temàtica local, d'entre les quals: "Carnaval de Reus" (1908) d'Albert Marro i "Reus, sus fiestas y monumentos" (1929) d'Antoni Martra i Amadeu Valveny.

Aquesta projecció suposarà la culminació de dos anys de treball i d'una dècada d'investigació que ha permès la recuperació de les imatges més antigues del Camp de Tarragona recuperades fins a la data.

També us volem recordar que fa unes setmanes es va presentar el llibre "Viure de la terra" sobre la Història del Sindicat Agrícola de Constantí, precisament enguany que es commemora l'any del centenari. Es tracta d'una obra monumental amb més de 400 pàgines i desenes d'imatges que han escrit els historiadors Monserrat Duch i Josep Franquès i a la qual dedicarem un espai en el proper número d'aquest butlletí.

Per acabar us volem fer avinent la trista desaparició del benvolgut company Agustí Gutiérrez, que va portar durant anys la programació a Constantí Ràdio i sempre va mostrar una especial sensibilitat cap a totes les qüestions de l'àmbit cultural i social. Amb el seu record us deixem fins al proper número.

ISABEL VILA PUJOL

Calonge (Girona), 1843 - Sabadell (Barcelona), 1896

Antonina Rodrigo

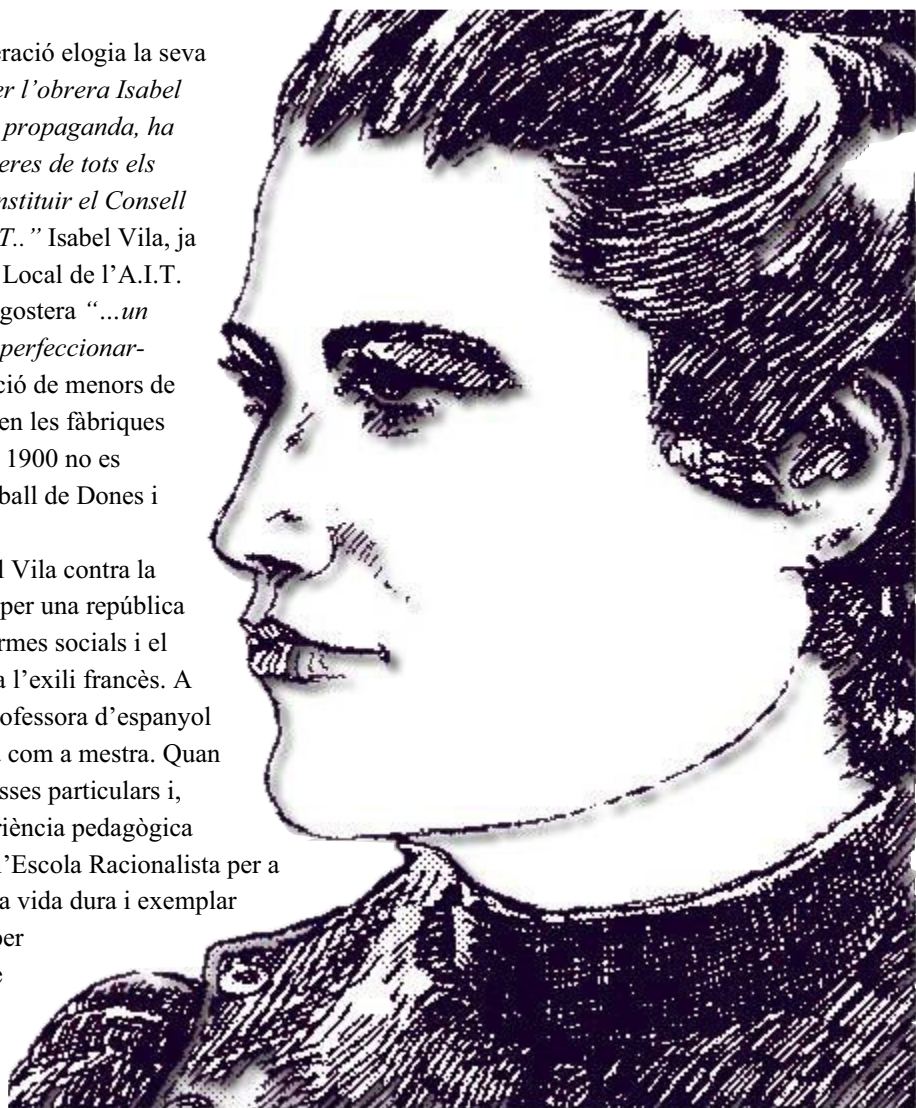
Historiadora

Procedent del medi rural, se la considera la primera sindicalista catalana. Els seus contemporanis la descriuen com una noieta amb un físic captivador, bondadosa i molt espavilada i, pel que sembla, molt decidida, perquè el 1869 ja intervé en la reunió republicana federal a Llagostera -centre de la indústria surera de Girona- en què s'acorda l'adhesió a l'A.I.T. (Associació Internacional de Treballadors), de tendència anarquista.

El portaveu de la Federació elogia la seva participació *“auxiliada per l'obrer Isabel Vila, la qual, amb la seva propaganda, ha aplegat 1500 obrers i obreres de tots els oficis que han acordat constituir el Consell Local i adherir-se a l'A.I.T.”* Isabel Vila, ja secretària de la Federació Local de l'A.I.T. reclama a l'alcalde de Llagostera *“...un local i una biblioteca per perfeccionar-nos”* i denuncia l'explotació de menors de 14 anys de tots dos sexes en les fàbriques catalanes. Fins el març de 1900 no es promulgarà la Llei de Treball de Dones i Nens.

El compromís d'Isabel Vila contra la monarquia i la seva lluita per una república federal, en pro de les reformes socials i el cooperativisme la porten a l'exili francès. A Carcassona, treballa de professora d'espanyol de 1874 a 1880 i es forma com a mestra. Quan torna a Sabadell, dona classes particulars i, poc després, la seva experiència pedagògica francesa li permet dirigir l'Escola Racionalista per a nenes de Sabadell. La seva vida dura i exemplar està immersa en la lluita per l'emancipació de la classe obrera.

NOTA: aquest text prové de l'exposició “Dones sindicalistes”, produïda per l'Institut Català de les Dones de la Generalitat de Catalunya i coordinada per Antonina Rodrigo. Reproduït amb permís de l'autora.

VIURE, LLUITAR I PARLAR

Testimonis de dones anarquistes

Dolors Marín

Historiadora

“El que és personal és polític”

Com a historiadora preocupada per l'avenir del moviment obrer em va interessar des de sempre la investigació sobre aquells que no apareixien dins de les narracions convencionals però importants dins dels fets col·lectius.

Em vaig interessar des de jove per la lluita dels anarcosindicalistes, aquells que van col·lectivitzar fàbriques i terres, els partidaris de “l'amor lliure”, el maltusianisme i els banys de sol. Eren aquells que serien vençuts per la contrarevolució i la “tradicció de companys de viatge” ja abans del “fets de Maig”. Llibertaris, als quals vaig conèixer i freqüentar, ja fos per amistat, vincles familiars o veïnatge. Els anarquistes eren aquells que havien compartit el mateix espai geogràfic que jo alguns anys abans, a la meua barriada, al cinturó roig-i-negre de Barcelona. Els vaig entrevistar durant anys per tal de redactar la meua tesi doctoral, i després vam seguir parlant, els vaig tornar a entrevistar i vaig anar amb ells als actes culturals, sindicals, manifestacions o xerrades. I m'hi vaig comprometre interiorment per amistat i solidaritat. Com a historiadora i treballadora em vaig comprometre a narrar per aquelles persones a qui no els coneixien la seva experiència i pràctica quotidiana. Em vaig proposar narrar i descriure les seves trajectòries vitals, els seus esforços i les seves fites. No pas per caure en la nostàlgia de la utopia que va poder ser però no fou, sinó per avançar, per aprendre de la seva experiència i per aprehendre part del seu univers cultural i social, molt més insubmís i rebel del que ara podem fer.

De fet, vaig veure de les fonts historiogràfiques de final dels anys setanta i vuitanta, que qüestionaven

l'historicisme acadèmic europeu, molt acomodat i tendent a l'hagiografia, i que es recolzaven en els estudis de la història radical britànica, francesa o italiana. Aquests nous historiadors militants es basaven en l'entrevista oral i en l'estudi del conflicte laboral o social. Per primera vegada es parlava de les minories a la història col·lectiva que és el resultat de l'acció de tots. Podríem citar conceptes actuals com amnèsia o manipulació, però estaven encara en el record col·lectiu les imatges de la censura informativa dels primers anys del règim, o “l'aperturisme” del Sr. Fraga Iribarne quan es prohibien llibres sencers durant la seva etapa al capdavant del Ministerio.

Més greu que l'amnèsia o l'oblit era la desinformació i la manipulació de la història col·lectiva. Els milicians republicans de tots els colors seguien semblant sanguinaris, “incontrolats”, assassins en sèrie, incendiaris d'esglésies, i els “paseillos” planaven sobre la imatge d'una lluita social que va condemnar els seus vençuts a la mort, la presó, l'exili i el descrèdit.

En els anys de la transició van proliferar les obres que recuperaven part del passat comú. Periodistes, historiadors, memorialistes, escriptors, tots van sumar el seu esforç en la recuperació de les veus silenciades durant tant de temps. Però encara un silenci es percebia com un buit en la majoria de les obres publicades sobre la guerra civil, les seves causes o les seves conseqüències. La majoria estaven escrites per homes, estudiosos o militants, se seguia deixant sense veu a més de la meitat dels protagonistes dels fets col·lectius: les dones.

I no em referiré aquí al llenguatge utilitzat, que revesteix indubtablement característiques lligades a

“Per primera vegada es parlava de les minories a la història col·lectiva que és el resultat de l'acció de tots”

una sèrie de valors que tradicionalment podríem qualificar de "masculins".

No és el llenguatge, sinó que em refereixo a la marginació del femení que s'observa en memòries, narracions de fets, poesies, etc. en els quals els militants ni tan sols descriuen la seva vida familiar, no donen el nom de la seva companya, ni el dels seus pares. Parlem d'invisibilitat. Altres vegades, la dona apareix revestida d'algun dels atributs més reaccionaris que podem imaginar i evidenciem que la influència de les tesis del Dr. Marañón en l'anarquisme ibèric va ser significativa.

Sembla -dintre de les memòries i relats- com si només la vida política i militant impregnés tot l'esdevenir vital. Encara que sabem de bona font que això no va ser així. Sabem, per testimoniatges orals que qui els va socórrer en períodes de presó van ser les seves mares o les seves companyes, que qui va dur correus o va transportar armes clandestinament eren dones, com ho van ser també les que els alimentaven durant les èpoques d'atur, els van estimar, els van donar fills, i els van cuidar en la seva vellesa, mentre ells seguien tenint temps d'escriure les seves memòries sobre la revolució. No és un atac als lluitadors anarcosindicalistes del segle XX, ja que, per desgràcia, el problema és extensiu a tots els partits i sindicats de la seva època, i encara característica comuna en els historiadors acadèmics en els quals sembla que el temps s'hagi detingut en els fets que descriuen. És senzillament una dolorosa constatació del silenci que impregna bona part de la història col·lectiva de tots nosaltres, una història de la revolució que es va donar en les terres d'Iberia i que es va fer gràcies a l'esforç d'homes i dones, que van actuar conjuntament. La

perversió major és ara creure que aquesta revolució té només noms masculins.

Durant anys, les dones joves trobem a faltar testimoniatges directes de les protagonistes, ningú va pensar en elles. És més, com a part important d'aquest silenci pel que fa a la participació activa en els fets col·lectius, faltaven les descripcions de les seves pròpies experiències com a dones. El model a seguir, imposat per una cultura androcèntrica, s'imposava sobre la narració de l'experiència femenina. Només vaig poder rescatar part d'aquesta experiència quan vaig recórrer a les entrevistes personals. A partir de parlar

i de reflexionar em vaig acostar a un univers que podem qualificar com a "identitat narrativa", és a dir una construcció vital constituïda des del passat, i que és molt comuna en diverses de les dones entrevistades. Forma part d'un passat amb una càrrega repressiva opressora i que va condemnar al silenci etapes senceres de la vida de les dones. Etapes que no coneixerien ni els seus companys, ni els seus familiars, que no van ser descrits ni expressats de viva veu per vergonya o por. Moltes vegades ens van demanar que guardéssim silenci sobre determinats aspectes de les seves vides,

i així ho vam fer. El respecte a l'experiència i a la veu de les protagonistes és més important que algunes línies d'un text històric. Salvaguardar la dignitat de les dones que són capaces de plorar o emocionar-se al parlar del seu propi passat és molt més important que "la dada" que podem relatar d'una altra manera més impersonal o a partir de documents escrits.

En les nostres entrevistes descobrim l'experiència de les dones anarquistes, dones educadores i transmissores d'ideologia. Experiències feministes

radicals, com la portada a terme per "Mujeres Libres" i les seves publicacions, fetes per dones i destinades a les dones, lluny de la tutela d'aquells que volien ser els seus "tutors", els seus "orientadors". Eren homes que no coneixien en absolut el que va significar ser dona a l'Espanya dels anys trenta, aquella experiència femenina de la simultaneïtat d'opressions que queia sobre elles: de classe, de gènere, de falta de cultura, el factor religiós. És més, les volien "controlar" perquè temien la seva força, la seva ràbia interior, la seva determinació. No en va les dones van marxar amb ells al capdavant i escandalitzats les van relegar a ser les seves cuineres o les seves costureres. Van estar al capdavant de les col·lectivitzacions, treballant, sota la vista de "companys afins" que actuaven com a encarregats, reproduint els esquemes dels burgesos. Les dones van conduir tramvies, grues en els alts forns, van ser tècniques en moltes indústries i van dur tractors, però mai se'ls va reconèixer la seva capacitat, i se les va utilitzar en les fotos publicitàries vestides de milicianes, quan sabem, pels seus testimoniatges que les columnes anarquistes es negaven a la militarització obligatòria i

als fastos dels exèrcits. I quan va arribar el moment, se les va relegar a la llar, lluny de l'espai públic. I tot i així, van actuar amb una autoritat i una determinació impensable, van realitzar una tasca que es percep ara com més revolucionària que l'opció armada davant la no-intervenció i la contrarrevolució estalinista. Van actuar com a transmissores de la cultura i de la memòria proletària, van contribuir a la formació i desenvolupament de la consciència obrera a la seva descendència. Van recordar el testimoniatge dels vençuts, van guardar papers i fotografies en racons

amagats fins a temps millors. Van ser prudents, ja que com a mares van intentar preservar les seves filles de les agressions no només al món del treball i de l'aparell repressor i estatal, sinó dels homes, dels seus mateixos companys que podien desentendre's de les conseqüències dels seus actes.

Les dones anarquistes van ser les grans educadores del segle XX, sobretot dels que es trobaven a les cases on la biblioteca en formava part important. També van desenvolupar una important cultura alimentària basada en el naturisme i van practicar els mètodes anticonceptius que clandestinament s'anaven divulgant. Van ocupar cases amb les seves famílies i

es van negar a pagar lloguers abusius, es van plantar a les portes de presons i penals. Van freqüentar ateneus i centres obrers, van dinamitzar excursions i teatres i, com ningú, van ser educadores a les nombroses escoles racionalistes de tot l'Estat espanyol durant la revolució.

Com a treballadors, si ens identifiquem ideològicament com a descendents de totes aquestes persones que van fer de les seves vides una contínua resistència, penso que hauríem d'intentar recuperar en la mesura del possible, tots a-

quests testimoniatges i retornar-los al lloc que els correspon dins de l'imaginari col·lectiu, lluny dels ressorts del poder i dels mitjans, preservar-los de l'academització dels estudis i teories sobre dones que poc tenen a veure amb la realitat de les seves vides i fer-los visibles d'una vegada per poder dinamitzar els moviments socials actuals, que ara, més que mai, necessiten d'independència i radicalitat.

NOTA: article publicat anteriorment al 2n número especial de "Rojo y Negro" sobre Memòria Històrica. Reproduït amb permís de l'autora.

LES FILLES DE LILITH RECUPEREN LA MEMÒRIA HISTÒRICA DEL FEMINISME A TARRAGONA

Patricia Carles

En l'última edició del Festival Internacional de Cinema de Dones de Barcelona es va presentar el documental *"La quadratura del cercle"* signat pel col·lectiu Les filles de Lilith, un col·lectiu format per noies estudiant de diferents disciplines. El projecte de *"La quadratura del cercle"* neix amb una clara intenció: fer un exercici de recuperació de memòria històrica centrat en un moment determinat, la transició, i prenent com a protagonistes i subjectes actius de la història recent les dones del Bloc Feminista. *"Una professora meva durant les classes parlava del Bloc, i per a mi va ser una descoberta"*, ens explica la Sara, una de les Filles de Lilith, *"i a partir d'aquí vam començar el treball de recerca sobre els moviments socials durant la transició, una parcel·la una mica oblidada, i no casualment"*.

I per què un documental? *"D'una banda, les fonts historiogràfiques que es tenen sobre les minories actives en aquest període són sobretot orals, i això fa que s'hagi de dur a terme un treball fet a base d'entrevistes; i de l'altra, moltes de les dones que formaven el Bloc són fàcilment localitzables i la idea de participar en el treball les entusiasmava, per tant, el format del treball quedava clar que havia de ser l'audiovisual."*

El mosaic feminista

El Bloc Feminista de Tarragona és una de les peces que configuren el mosaic del feminisme dels anys

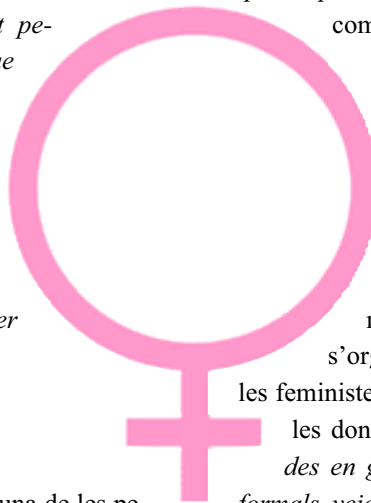
"Quaranta anys de dictadura franquista van fer desaparèixer organitzacions i associacions de dones, per això en el postfranquisme sembla que les dones comencin del no-res"

setanta a Catalunya, si bé l'associació, tal com ens explica Sara, comença a sofrir les conseqüències d'una etapa de desmobilització general a finals dels 90. Al 1996, però, *"encara són molt actives, i en el front contra la violència de gènere fan un gran treball"*. Amb l'arribada del nou mil·lenni, però, el Bloc Feminista de Tarragona passarà a formar part de la història dels moviments socials de la ciutat.

El Bloc s'ha de relacionar també amb tots els altres moviments socials que es donen en un moment de canvi, el de la transició. Quaranta anys de dictadura franquista van fer desaparèixer organitzacions i associacions de dones, per això en el postfranquisme sembla que les dones comencin del no-res; no hem d'oblidar, però, la presència de les dones de la Segona República en els ateneus obrers, sindicats i partits polítics de l'època i la feina d'associacions com Mujeres Libres.

L'esclat de l'associacionisme de dones al final del franquisme s'emmarca en un procés per aconseguir les llibertats democràtiques, i ja cap als anys 80 es desenvoluparà amb l'impuls de la difusió de textos d'autores feministes nord-americanes, franceses i italianes. El feminisme s'organitzarà a partir de la confluència de

les feministes autònomes i la "doble militància" de les dones: *"les dones que estaven organitzades en grups polítics o organitzacions menys formals veien que les seves reivindicacions eren considerades 'de segona categoria'. Sense deixar la*

militància al seu partit o sindicat, les dones inicien una nova lluita pel seu alliberament, i busquen espais d'actuació reivindicatius a les associacions de veïns, als ateneus o creant grups específics. Val a dir també, que la reivindicació feminista toparà amb les estructures de partits i sindicats d'esquerres, que veuen amb un cert recel les aspiracions de les seves afiliades, que de col·laboradors fidels passen a exigir igualtat d'oportunitats i de tracte.

El Bloc Feminista

El Bloc Feminista podem dir que és part de l'ona expansiva que produeixen les I Jornades Catalanes de la Dona celebrades al Paraninf de la Universitat de Barcelona el maig del 1976; unes jornades que són l'inici massiu d'un col·lectiu que es posa en marxa i que suposa, alhora, un punt de relació entre tots els grups feministes que van sorgint a Catalunya. Des de Tarragona, el Bloc Feminista establirà relacions amb algunes d'aquestes peces del mosaic feminista a Catalunya i també de fora de Catalunya a l'hora de preparar campanyes i plans d'acció. Man-tindrà relació amb grups de Barcelona en campanyes puntuals, *"com la campanya de l'avortament o la campanya del divorci... tots aquests temes es van portar d'una manera més o menys comuna"*.

El Bloc es farà ressò de les reivindicacions d'un feminisme que lluitava pel canvi estructural de la societat. Les reivindicacions eren clares: les lleis per a la separació, la llei del divorci, la despenalització de l'avortament... Les accions per la despenalització de l'avortament, la reivindicació de la llei del divorci, la creació del centre "planning" a Tarragona i la campanya antimilitarista que té lloc a Tortosa són algunes de les línies d'actuació del Bloc Feminista que es dibuixen en el documental.

I quin és l'espai que ocupa el feminisme a Tarragona després de la desaparició del Bloc Feminista? Algunes veus de les Les Filles de Lilith asseguren que a Tarragona *"hi ha moltes ganes d'organitzar-se un altre cop, perquè hi ha moltes coses a fer i, sobretot, perquè es veu amb molta por i molta*

“El Bloc es farà ressò de les reivindicacions d'un feminisme que lluitava pel canvi estructural de la societat. Les reivindicacions eren clares: les lleis per a la separació, la llei del divorci, la despenalització de l'avortament...”

desconfiança l'expropiació d'aquest espai que tenien els grups feministes de base per part del feminisme d'Estat, un fenomen post-tatcherià que va molt en relació amb aquesta etapa de desmobilització social i del feminisme 'light' que ocupen els ministeris, les carteres ministerials. Hi ha una necessitat molt gran de reapropiar-nos aquests discursos i aquestes reivindicacions i, sobretot, un espai públic que per ara han intentat ocupar aquests feminismes d'Estat.”

Les filles de Lilith

ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL DE VILA-SECA “Sir Esteve Morell Scott”

Antoni Ramon Martí Cabré

Arxiu Històric de Vila-Seca “Sir Esteve Morell Scott”

L'Arxiu Municipal de Vila-seca és el conjunt de documents de l'organització i del govern del nostre municipi. Constitueix la seva memòria. És on s'hi guarden els esdeveniments i els assumptes més importants i que més importen a les relacions de la nostra comunitat i respon a l'exigència de reunir ordenadament la documentació i custodiar-la adequadament perquè, com un llegat històric, arribi a la màxima longevitat possible.

L'Arxiu ha rebut i rep, mitjançant donació o dipòsit, tota aquella documentació procedent d'entitats o de particulars que formen unitats d'arxiu independents.

El servei

El servei municipal de l'arxiu s'encarrega de gestionar, conservar i difondre la documentació que guarda. Està a disposició del mateix Ajuntament i dels ciutadans.

L'arxiu, a més d'un servei de custòdia de documents ha de ser una unitat de suport de l'activitat administrativa de la pròpia corporació municipal, i facilitar la seva utilització de cara a la investigació històrica, científica o cultural.

Per accedir a aquests fons documental l'arxiu disposa dels corresponents inventaris que descriuen la documentació i els seu lloc de situació.

Qui el pot consultar?

La Comissió de Govern de 22 de setembre de 1986 i 12 d'abril de 1994 va aprovar unes normes per al bon funcionament d'accés al fons documental de l'arxiu.

Poden consultar aquests fons les persones interessades en la investigació i l'estudi de la història local. Si no estan en possessió d'un títol superior hauran de tenir una persona responsable de la seva investigació i hauran d'emplenar una fitxa d'investigador i una altra on es demanen els documents que es volen consultar. Tres és el número màxim de caixes que es poden demanar per dia. Quan redacti el treball definitiu haurà de fer constar la documentació procedent de l'arxiu i lliurar-ne un exemplar, tant si és editat com en el cas contrari.

L'horari és de 8,30 a 11,30, si bé es pot adaptar a les conveniències i necessitats dels investigadors.

Breu història i classificació documental

Aquesta tasca d'ordenació i d'investigació dels documents del nostre arxiu va ser realitzada pel funcionari municipal Sr. Ramon Farriol, que se'n va fer càrrec.

El Sr. Farriol és un home que ha estat al servei del nostre poble. El seu interès cultural, la seva curiositat històrica i la seva humanitat el van dur a realitzar activitats extraordinàries com la d'ordenar i investigar l'arxiu històric municipal, recollir testimonis vivents, aspectes de llegendes i tradicions, melodies musicals gairebé oblidades de les nostres tradicions, etc.

L'any 1989, l'Ajuntament va editar un opuscle amb motiu del 25è aniversari del nomenament del Sr. Farriol com arxiver municipal i el va qualificar de joglar i cavaller. Joglar per la seva tasca de compilador de tradicions i cavaller per la seva tasca d'historiador.

És en aquest opuscle on l'historiador local Sr. Josep Morell ens diu que a mitjan del decenni dels anys quaranta es va realitzar una primera tria de la nombrosa documentació que s'amuntegava a les golfes de l'Ajuntament, sense cap tipus de protecció ni de classificació.

El Sr. Farriol, sense cap coneixement de paleografia i d'història, treballava sota teulada els llargs i freds vespres d'hivern i els calorosos d'estiu. Va establir una correcta escala de valors segons la importància dels papers del nostre municipi i va classificar temàticament la documentació guardant-la en lligalls.

Tenim un índex alfabètic on a la portada consta "Catàleg de l'arxiu". S'hi relaciona la documentació municipal per ordre alfabètic i s'indica el número de la carpeta que guarda cada document. Hi consten 197 lligalls o carpetes i la documentació arriba fins l'any 1945, si bé dins d'algunes carpetes contenen documents fins els anys 50.

L'any 1986 el Sr. Morell sota el guiatge de la Sra. Josefina Cubells, directora de l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona, va classificar la documentació, segons la normativa de la Generalitat, en disset apartats i que són: Municipi, Administració de justícia, Agricultura-ramaderia, Societat, Beneficència, Cultura, Defensa, Demografia, Eleccions, Església, Indústria, Instrucció Pública, Obres Públiques, Sanitat, Documentació notarial, Port de Salou i Barenys i Fonts auxiliars.

Per tant, l'Arxiu Històric de Vila-seca està classificat en aquests disset apartats i dins de cada apartat està classificada la documentació que es va considerar històrica i es l'inventari que es va editar a l'esmentat opuscle. En cadascun d'aquests apartats s'hi fa constar el nombre de caixes que l'integren i els anunciats de la documentació classificada, indicant a més el període cronològic que comprèn.

Per tal de saber quins documents estan guardats dins de cada caixa es va confeccionar una fitxa. Aquesta fitxa té relacionats els documents que conté i a més especifica un o altres documents que indirectament ens donen més informació.

A principis dels anys noranta, el Consell Comarcal va dur a terme el programa d'ordenar i classificar

els arxius municipals de la comarca del Tarragonès, mitjançant un conveni amb l'INEM i el suport de l'Arxiu Històric de Tarragona del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

El resultat del treball fou l'inventari de tot l'arxiu municipal, inclòs l'arxiu històric, i un quadre de classificació decimal de la documentació amb setze apartats o seccions: Administració general, Hisenda, Proveïments, Beneficència i assistència social, Sanitat, Obres i urbanisme, Seguretat pública, Serveis militars, Població, Eleccions, Instrucció pública, Cultura, Serveis agropecuaris, Jutjat municipal, Col·leccions fictícies i Documentació no municipal.

L'any 1980 la Comissió Municipal Permanent va nomenar arxiver un funcionari municipal perquè desenvolupés aquesta tasca juntament amb altres treballs d'administració municipal, càrrec que continua exercint en l'actualitat.

L'Ajuntament té dipositat a l'arxiu diversa documentació procedent d'entitats o de particulars que formen unitats d'arxiu independents i el seu contingut va des d'una fotografia, passant per llibretes d'escola que contenen entre d'altres el ball parlat del Rescat de Sant Esteve de Vila-seca, fins a documents relacionats amb el gremi de pescadors del port de Salou

On ens trobem

Arxiu Històric de Vila-seca "Sir Esteve Morell Scott"
C/ del Patró, 8
43480 – Vila-seca

Ajuntament de Vila-seca
Pl. de l'església, 26
43480 – Vila-seca
Tel. 977 30 93 00
email: armarti@vila-seca.info

Animem a venir a consultar l'Arxiu Històric. Hi ha moltes coses d'interès a investigar. Citem que una de les primeres anotacions que hi ha al llibre d'actes de 1674 a 1747 és que la Corporació contracta al senyor Voltas pel preu de sis sous per ensenyar música, solfeig i tocar un instrument musical a sis nins del poble. Bé, qui diu que Vila-seca no té tradició musical? Som el fruit d'un ric passat que cal tenir present per seguir endavant, doncs com diu el poeta "Qui perd els orígens, perd la identitat".

REFERÈNCIES SOBRE CONSTANTÍ EN DOS ARXIUS DE REUS

Josep M. T. Grau

Arxiver i historiador

Tant la proximitat com el fet que els termes de Constantí i Reus siguin limítrofs fa que entre aquestes dues poblacions hi hagi hagut moltes relacions humanes i econòmiques al llarg de la història i els documents dels seus arxius així ens ho demostren. En els amillaments o cadastres de Reus hi figuren propietaris de Constantí i en els padrons d'habitants de Reus és habitual trobar emigrants constantinecs de la mateixa manera que d'altres viles del Camp de Tarragona.

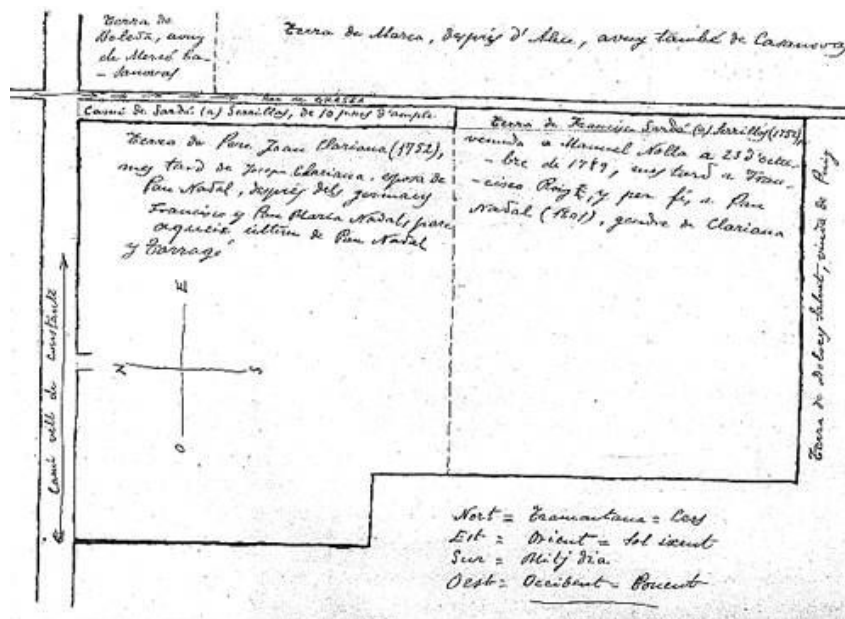
En un cop d'ull ràpid dels inventaris del fons municipal reusenc conservat a l'Arxiu Comarcal del Baix Camp localitzem algunes referències que ens poden interessar.

La primera és un llibre tamany foli que registra els títols de la comunitat de regants de Constantí de començaments del segle XX (signatura 4372), l'ordre intern és alfabètic i conté els dos cognoms, nom i número de títols.

La segona referència és de l'amillament de 1850-1860, referit als termes de Vila-seca i Constantí, inclou el nom dels propietaris, els jornals, la qualitat i tipus de conreu i el qualificatiu d'augment o decadència (sign. 15047-J). Finalment la tercera correspon a un expedient del 1921 de delimitació i fitament d'una finca privada situada en la partida del rec de la Grassa entre els dos termes (Constantí - Reus), propietat de Francesca Pons, vídua Nadal. Hi ha un croquis dels límits de la terra amb anotacions de les afrontacions dels veïns (sign. 3168-K), una còpia del qual l'hem dipositada a l'Arxiu Històric Municipal de Constantí.

Per acabar voldíem esmentar que a l'Arxiu de la Prioral de Reus en els llibres de confirmacions a mitjans del segle XVIII hi ha gent de Constantí i de la resta del Camp de Tarragona que quan venia l'Arquebisbe a Reus es confirmava en aquesta parròquia i estan anotats en els seus llibres. En total hi ha 17 volums del 1665 fins el 1973 i a partir del quinqueni

1750-1755 s'especifica la població d'origen dels confirmats. En la sèrie dels llibres de defuncions o òbits es troben separats els morts en l'hospital de pobres de Reus (1739-1822 i 1823-1862), aquests registres són molt útils per estudiar els desplaçaments en temps de guerra i els moviments migratoris en general. Un exemple el tenim l'11 d'agost de 1809 quan s'enterra a Rita Grau, de 16 anys, natural de Tarragona, filla de Manel Grau, pagès de Constantí i Teresa Martí, de Tarragona.

EL NOU ARXIU DE REUS

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Reus i el Consell Comarcal del Baix Camp han posat les bases per a la construcció d'un nou Arxiu Històric a Reus. Aquest equipament integral ha d'agrupar l'Arxiu Històric Comarcal i Municipal, el Notarial i l'Arxiu Administratiu, a més de cobrir les necessitats de creixement a llarg termini.

Un nou edifici a l'espai

El nou edifici s'aixecarà en una part del solar conegut com l'Espai –les antigues cotxeres de cal Chap–, al carrer de l'Aigua Nova. Les noves instal·lacions estaran llestes l'any 2007.

Les tres administracions treballen actualment en el projecte arquitectònic i de funcionament del futur equipament, que resoldrà el problema de saturació que des d'uns anys ençà pateixen els arxius. Aquest fet ja havia obligat a dispersar els serveis entre l'Arxiu Històric, al Castell del Cambrer; l'Administratiu, a l'antic col·legi Rubió i Ors, i a altres dependències.

L'acord entre la Generalitat i l'Ajuntament regula la cessió del solar municipal on s'ha de construir el nou Arxiu, que donarà servei a tota la comarca del Baix Camp. Per la seva banda, la Generalitat assumirà el cost de la construcció i de l'equipament.

Aquest pas endavant ha estat possible a partir del convenciment de totes les parts implicades que la gestió integral dels arxius comportarà una millora en la qualitat dels serveis que presten a la comunitat i en l'atenció a les persones usuàries, l'optimització dels recursos esmerçats per les administracions i un reforçament de la presència de l'Arxiu en l'activitat i l'oferta cultural de Reus i el Baix Camp.

Un espai disponible per a la casa de la festa

D'altra banda, la construcció del nou Arxiu permetrà alliberar per a altres usos culturals els espais on actualment s'aplega la documentació històrica i administrativa. El Castell del Cambrer es reconvertirà en un nou centre cultural i l'antiga escola Rubió i Ors es convertirà en la Casa de la Festa Major, un espai dedicat a la festa que reunirà els valuosos elements del seguici festiu de la ciutat.

